Yiddish Poetry as Holocaust Theology

Daniel Kraft - Drisha Institute for Jewish Education

Today's question:

In what ways is Yiddish poetry a medium for Holocaust theology?

How do Yiddish writers use poetry as a way of responding theologically to the Holocaust?

Four European-born, American Yiddish poets:

- Aaron Zeitlin
- Kadya Molodowsky
- Jacob Glatstein
- Malka Heifetz Tussman

Some Bigger Picture Frameworks

1) A polemical soapbox:

From a Jewish perspective, there is no clear distinction between theology and poetry.

Poetry is theological/theology is poetic

David Roskies and Anita Diamant: “with *Shtralndike yidn* (Radiant Jews; 1946), his first postwar collection of poems, Glatstein became a theologian, not merely a poet of the Holocaust.”

2) Literature is where theology becomes concrete.

Gershom Scholem, 1930:

Theology is not a science of the essence of the divinity beyond creation but consists rather of the eternal questions of love and will, wisdom and ability, judgment and mercy, justice and death, creation and redemption. Theology has concrete questions. In time this theology took on an alien cast, in our times astoundingly abstract and anemic, as if abandoned by its subjects which went off in search of another field. . . . Is it at all surprising that with theology’s status at its low point, even problems no one could doubt belong to it have fled and have ensconced themselves in art and literature?

3) Poetry Creates a Space for Contradiction

John Keats: “*Negative Capability*, that is when man is capable of being in uncertainties, Mysteries, doubts, without any irritable reaching after fact & reason.”

Walt Whitman:

“Do I contradict myself?
Very well then I contradict myself,

(I am large, I contain multitudes.)”

Aaron Zeitlin: Anti-Theodicy

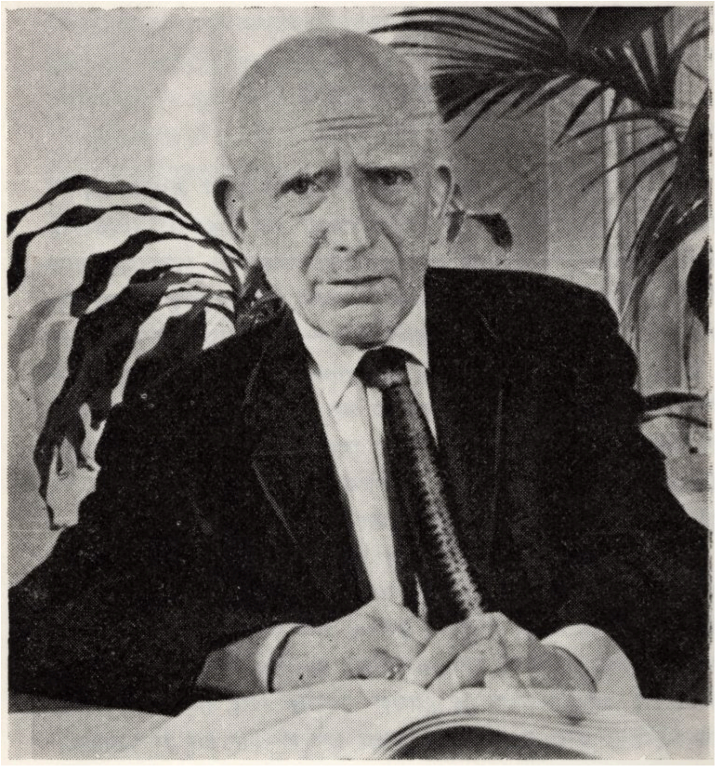

Hillel Zeitlin, 1910:

Hillel Zeitlin, Tsvi Weinberg, Aaron Zeitlin, 1930

June 1939, Hillel Zeitlin’s last Hebrew publication:

האר"י ולצרף את כל הצרופים. הלא
בכחנו, אם נחפוץ באמת, להביע קשט
אמרי אמת של המשורר — „ואני
תפלה", אני בעצמי, אני בכל הויתי,
בכל נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה
שבי ובכל רמ"ח אברי ושס"ה גידי
הרוחניים והגשמיים הנני כולי תפלה,
כולי השתקקות וצמאון ותשוקה לחסדי ד'.

"Is it not in our power, if we truly desire it, to give true expression to the words of the Psalmist—‘And I am prayer’, I myself, I with my whole being, with the entire spirit and soul within me.... with all of my 248 organs and 365 sinews, spiritual and physical—behold I am entirely prayer, I am entirely longing, thirst, and craving for God’s kindness." (translated by Sam Glauber-Zimra)

<u>Aaron Zeitlin:</u>
I Am a Prayer

After a saying from Rabbi
Simcha Bunem of Peshiskha

You hear my prayer, you see it,
when you only look
at my body, this scrap of dust and darkness.
What is my prayer, and who?
I, your shattered vessel,
I am a prayer,
I am,
my flesh and bones, all of me,
I myself,
I myself am the prayer.

My hand and my foot,
my eye and my ear--
it’s all a prayer, my God,
a prayer of sadness.

אני תּפילה

(געבויט אויף אַ זאָג פון ר׳ שמחה־בונם פון פשיסכע)

דו הערסט מיין תפילה, דו זעסט זי,
ווען דו קוקסט אים בלויז אָן,
מיין גוף, דעם שטיק חושך־ואפלה.
וואָס איז מיין תפילה און ווער?
איך, דיין צעבראָכענע כלי.
אני תפילה —
איך גופא,
גאָר מיין הויט־און־געביין,
איך אַליין,
איך אַליין בין די תפילה.

מיין האַנט און מיין פוס,
מיין אויג און מיין אויער —
דאָס אַלץ איז אַ תפילה, מיין גאָט,
אַ תפילה פון טרויער.

Aaron Zeitlin’s Anti-Theodicy

Theodicy - justification of God, an attempt to vindicate divine goodness and justice in the light of suffering and evil.

“Antitheodicy mirrors theodicy in reverse but should not be confused with atheism.... [Antitheodic statements] neither justify, explain, ascribe, positive meaning, account for, resolve, understand, accept, or theologically rectify the presence of evil in human affairs.... Rather, they express anger, hurt, confusion. They do not try to silence suffering people.”

-Zachary Braiterman

Anti-Theodicy in classical Jewish texts:

Elisha ben Abuya (Acher): “There is no justice and there is no judge.”

Breishit Rabbah discusses Cain and Abel:

“It is difficult to say this thing, and the mouth cannot utter it plainly. Think of two athletes wrestling before the king; had the king wished, he could have separated them. But the king did not so desire, and one athlete overcame the other and killed him. The killed athlete cried out before he died, “Let my cause be pleaded before the king.”

And of course, the Book of Job.

Where Were You?

Where were you when I laid the earth's foundations?
-Job 38:4

From the tempest God asked Job: "Where were you
when I created Leviathan,
told choirs of young stars to sing,
opened worlds and sealed abysses?
You know nothing. You cannot accuse me."

And Job lowered his head, and said no more.

Now God is silent. A Jew accuses him:
"Where were you? Where were you when
the German tossed me in a gas chamber,
burned me in his oven,
made soap from my body
to wash his Cain-hands,
rendered humanity impure forever,
toxified your whole holy creation like a toilet?

God is silent. A Jew accuses him:
where were you?

איפה היית!

איפה היית בִיסדי ארץ (איוב)

פון שטורעם האָט ער איוב'ן געפרעגט: וואו ביסטו
געווען בשעת איך האָב געשאַפן דעם לויתן,
געהייסן יונגע שטערן־כאָרן זינגען,
געעפנט וועלטן, אָפּגרונטן פאַרשלאָסן?
גאָרנישט ווייסטו. קאָנסט אויף מיר נישט קריגן!

און איוב האָט דעם קאָפּ אַראָפּגעלאַזט און האָט געשוויגן.

נאָר איצט שווייגט גאָט. עס קריגט אויף אים אַ ייד:
„איפה היית! וואו ביזטו געווען בשעת
דער דייטש האָט מיך געוואָרפן אין די קאַמערן פון גאַז,
אין זיינע אויוונס מיך געברענט,
פאַרוואַנדלט מיך אין זייף
צו וואַשן זיינע קין'דיקע הענט,
דאָס מענטשן־מין געמאַכט אויף אייביק טרייף,
דיין גאַנץ באַשאַף פאַר'עיפּוש'ט ווי אַ בית־הכסא!"

גאָט שווייגט. עס קריגט אויף אים אַ ייד:
איפה היית!...

Letters from the Warsaw Ghetto

Letters sent from the Warsaw ghetto, hidden in muffled drawers!
At night, when souls depart their bodies,
you letters leave my drawers,
burning with rage, and rise
to press your charges against God,
to file suit against heaven.

בריף פון וואַרשעווער געטאָ

בריף פון וואַרשעווער געטאָ דערהאַלטן, באַהאַלטן אין שטילע שופלאָדן!
ביינאַכט, ווען עס גייען נשמות פון זייערע גופים אַרויס,
פאַרלאָזט איר מיט בראַנדיקן ברויז
מיינע שופלאָדן
און לאָזט זיך אַרויס
אָנקלאָגן גאָט, מיט די הימלען זיך לאָדן.

Eliezer Berkovits: only after the establishment of the state of Israel, which he sees as part of a messianic process, does "Jewish history make sense: it is part of the cosmic drama of redemption. In it the massive martyrdom of Israel finds its significance: nothing of the sorrow and the suffering was in vain, for all the time the path was being paved for the Messiah."

Give Me Back My World

When I appear before the celestial court
I'll need them to answer the questions
which will surge in tidal waves from my heart.

I'll need them to tell me whether the Shekhinah
thinks that a child flung into an oven
is redeemed now that Jews have a state.

A state? From our blood
it rose up, when the people
broke their chains
(and how much blood must we still spill--
who knows?)
but how can the two be compared?
Even if we could have a hundred states, who cares?
Is this the answer, the reward?

What do you want, they will ask. What do I want?
I want for what happened not to have happened,
for what there was not to have been--
I need to get back what I had--
give me back a world,
a world, give it back to me!

מיין וועלט גיט מיר אָפּ

און אַז מע וועט מיך שטעלן פֿאַר דער אייבערשטער פמליא,
וועט מען מיר מוזן ענטפערן אויף קשיות,
וואָס וועלן פליִיצן פֿון מיין האַרץ אַ כוואַליע נאָך אַ כוואַליע.

מע וועט מיר מוזן ענטפערן, אַ שטייגער, צי די שכינה
מיינט, אַז פֿאַר אַ קינד, געשליידערט אין אַן אויוון,
איז שוין באַצאָלט ווען ייִדן קריגן אַ מדינה!

אַ מדינה? יאָ, פֿון אונזער בלוט
איז זי אויפֿגעגאַנגען, ווען דאָס פֿאָלק
האָט צעבראָכן זיינע קייטן
(און וויפֿל בלוט מיר וועלן מוזן נאָך פֿאַרגיסן —
ווער קאָן וויסן!), —
נאָר — ו ו י קומט איינס צום צווייטן!
און אַז הונדערט אייגענע מדינות — טאָ איז וואָס!
איז ד אָ ס דער ענטפֿער, דער פֿאַרגעלט!

וואָס־זשע ווילסטו! — וועט מען פֿרעגן. וואָס איך וויל!
איך וויל צוריק מיין וועלט.
איך וויל, אַז וואָס געשען זאָל האָבן נישט געשען,
אַז וואָס געווען זאָל האָבן נישט געווען —
איך דאַרף צוריק מיין גוטס און האָב —
גיט מיר אָפּ אַ וועלט,
אַ וועלט גיט מיר אָפּ!

Faith

Where is faith? If you would find
its home, go ask despair.
The path winds through its territory,
faith resides in ruins.

Faith's tears flow
across the bare foundation
of a burnt-down building.

The tears mirror a dawn
whose glow illuminates the firmament
above faith and above the ruins.

In faith's tears dawn shines
while faith sits, wrings her hands.
If you do not know despair,
you will never find faith.

א מ ו נ ה

וואו וואוינט אמונה! ווילסט געפינען
איר וואוין — צום יאוש גיי און פרעג.
דורך זיינע לענדער גייט דער וועג.
עס וואוינט אמונה אויף רואינען.

אויף דעם אַנטבלויזטן פונדאַמענט
פון אַ געביי, וואָס איז פאַרברענט,
טוען די טרערן אירע רינען.

די טרערן שפיגלען אַ באַגינען,
וואָס ליכטיקט־אויף אין פירמאַמענט
אַריבער איר און די רואינען.

אין אירע טרערן לייכט באַגינען
בשעת זי זיצט און ברעכט די הענט.
און האָסטו יאוש נישט געקענט —
אמונה וועסטו נישט געפינען.

Menahem Mendel of Kotzk: "Nothing is as whole as a broken heart."

Yitz Greenberg: "After Auschwitz, there is no faith so whole as a faith shattered—and re-fused—in the ovens."

God of Psalms

The dead God of philosophers,
God mutilated by ideas,
leaves my wounds open to fester
and my tears free to fall.
Who needs a God who does not love,
a distant first cause God,
only a symbol or a principle?
O God of suffering and love,
you God of Psalms, nothing but you
can be my God, can be the listener
to both my Job-like anguish
and my hymn of praise.

גאָט פון תהלים

דער טויטער גאָט פון פילאָזאָפן,
אַ גאָט גע׳מלאכה׳ט פון באַגריפן,
לאָזט אַלע וואונדן מיינע אָפן,
לאָזט אַלע טרערן מיינע טריפן.
ווער דאַרף אַ גאָט, וואָס האָט נישט ליב,
אַ גאָט — אַ ווייטע ערשטע סיבה,
צי סתם סימבאָל אָדער פרינציפ?
אָ גאָט פון ווייטיק און פון ליבע,
דו גאָט פון תהלים, דו אַליין
קאָנסט זיין מיין גאָט, קאָנסט זיין פאַרנעמער
סיי פון מיין איוב׳דיק געוויין,
סיי פון מיין לויבנדיקן זמר.

Kadya Molodowsky: Rejecting the Covenant

Yitz Greenberg:

“Morally speaking, God must repent of the covenant, i.e., do teshuvah for having given His [sic] chosen people a task that was unbearably cruel and dangerous without having provided for their protection. Morally speaking, then, God can have no claims on the Jews by dint of the covenant. What then happened to the covenant? I submit that its authority was broken but the Jewish people, released from its obligations, chose voluntarily to take it on again.”

https://www.youtube.com/watch?v=AiLn2EaoXGM

אל חנון

אל חנון,
קלייב אויס אַן אַנדער פֿאָלק,
דערווייל.
מיר זיינען מיד פֿון שטאַרבן און געשטאָרבן,
מיר האָבן ניט קיין תּפֿילות מער,
קלייב אויס אַן אַנדער פֿאָלק,
דערווייל,
מיר האָבן ניט קיין בלוט מער
אויף צו זיין אַ קרבן.
אַ מדבר איז געוואָרן אונדזער שטוב.
די ערד איז קאַרג פֿאַר אונדז אויף קבֿרים,
נישטאָ קיין קינות מער פֿאַר אונדז,
נישטאָ קיין קלאָג־ליד
אין די אַלטע ספֿרים.

אל חנון,
הייליק אַן אַנדער לאַנד,
אַן אַנדער באַרג.
מיר האָבן אַלע פֿעלדער שוין און יעדן שטיין
מיט אַש, מיט הייליקן באַשאָטן.
מיט זקנים,
און מיט יונגע,
און מיט עופֿהלעך באַצאָלט
פֿאַר יעדן אות פֿון דיינע צען געבאָטן.

אל חנון,
הייב אויף דיין פֿייערדיקע ברעם,
און זע די פֿעלקער פֿון דער וועלט —
גיב זיי די נבֿואות און די יום־נוראים.
אין יעדן לשון פּרעפּלט מען דיין וואָרט —
לערן די מעשׂים זיי,
די וועגן פֿון נסיון.

אל חנון,
גיב פּראָסטע בגדים אונדז,
פֿון פּאַסטעכער פֿאַר שאָף,
פֿון שמידן ביי דעם האַמער,
פֿון וועש־וואַשער, פֿון פֿעל־שינדער,
און נאָך מער געמיינעס.
און נאָך איין חסד טו צו אונדז:
אל חנון,
נעם צו פֿון אונדז די שכינה פֿון גאונות.

1945.

Merciful God

Merciful God,
Choose another people,
Elect another.
We are tired of death and dying,
We have no more prayers.
Choose another people,
Elect another.
We have no more blood to be a sacrifice.
Our house has become a desert.
The earth is insufficient for our graves,
No more laments for us,
No more dirges
In the old, holy books.

Merciful God,
Sanctify another country,
Another mountain.
We have strewn all the fields and every stone
With ash, with holy ash.
With the youthful,
And with babies, we have paid
For every letter of your Ten Commandments.

Merciful God,
Raise your fiery brow,
And see the peoples of the world–
Give them the prophecies and the Days of Awe.
Your word is babbled in every language–
Teach them the deeds,
The ways of temptation.

Merciful God,
Give us simple garments
Of shepherds with their sheep,
Blacksmiths at their hammers,
Laundry-washers, skin-flayers,
And even the more base.
And do us one more favor:
Merciful God,
Deprive us of the Divine Presence of genius.

A Prayer

I arise at dawn and my prayer
Is poison.
I ask that the Deluge shall come again,
Raising the surge of the ocean
Higher than towers and rooftops.
The rescuing Ark shall not float.

Oh, how good it will be–death's
Cold touch.
Perhaps it will put out my limbs'
Sickening pain,
The heart's desolation, the disgrace of chewing
Bread
Near the ash-heap of brothers and sisters.

Oh, how good it will be to touch the clouds
In the annihilating flood.
Perhaps there I'll sense the ultimate sweetness–
Hear, in the ash flying forth from bodies,
A voice.
And, closing the circle of life, I will
Silence the pain.

אַ תפילה

איך שטיי אויף אין פֿאַרטאָג און מיין תפילה —
איז סם.
איך בעט, אַז דער מבול זאָל נאָכאַמאָל קומען.
ער זאָל אויפהייבן העכער פון טורעמס און דעכער
די פלייצונג פון ים.
עס זאָל די תבה פון רעטונג ניט שווימען.

אוי וויי, ווי ס׳וועט גוט זיין די קאַלטע באַרירונג
פון טויט.
זי וועט אויסלעשן אפשר דעם ווייטיק וואָס קרענקט
אין די גלידער,
די פאַרוויסטונג פון האַרץ און די חרפה פון קייען
דאָס ברויט
לעם דעם אַש־באַרג פון שוועסטער און ברידער.

אוי וויי, ווי ס׳וועט גוט זיין באַרירן די וואָלקנס
אין פאַרלענדטן געשווים.
כ׳וועל דאָרט אפשר די זיסקייט די לעצטע דערפילן —
פון צעפליגענעם אַש פון די גופים דערהערן
אַ שטים,
און פאַרשליסן פון לעבן דעם קרייז, און די וואונדיקע פיין
וועל איך שטילן.

Yankev Glatshteyn

Degel Machaneh Ephraim:

“[The land shall not be sold permanently, for the land belongs to Me,] for you are strangers and [temporary] residents with Me” (Lev. 25:23). We can understand this through a hint, according to a teaching I heard from a certain sage on the verse, “I am a stranger in the land; do not hide Your commandments from me” (Ps. 119:19). For it is a known that the way the world is, someone who is a stranger does not have anyone to cleave to, or be intimate with, or to process everything that is going on with them, and all [the feelings in] their heart. For they have no friend, neither Jew nor Gentile, except for when they see their companion, the fellow-stranger. Then they can tell one another everything that is going on with them. And it is known that the Holy One of Blessing is like a stranger in this world, for He has no one on whom to place the Immanence (Shechinah) of His Honor, for we are “not worthy” of it (Zohar 1:219a). And this is what King David meant when he prayed, “I am a stranger in the land,” meaning that I do not want to be a resident in this world, only a stranger, like the Divine. Therefore, “do not hide Your commandments from me,” like one stranger with another, who tell each other all [the feelings in] their heart. And this is hinted in the verse, “for you are strangers and [temporary] residents with Me,” for when you are like strangers in this world, and residents in the world of emergence, then you are with Me, for I am also a stranger in this world.

My Wander-Brother

I love my sad God,
My wander-brother.
I like to sit with him on a stone
And silence to him all my words.
When we sit like this, dumbfounded together,
Our thoughts merge
In one stillness.

My weary God lights a cigarette
And inhales the first smoke.
A star lights up, a fiery sign.
His limbs long for sleep.
The night lies at our feet like a lamb.

My beloved God.
How many prayers to him have I profaned.
How often have I blasphemed
In the nights,
Warmed my fearful bones
At the firepot of knowledge.
And here he sits, my friend, hugging me,
And shares with me his last mouthful.

The God of my unbelief is beautiful.
How nice is my feeble God
Now, when he is human and unjust.
How graceful is he in his proud downfall,
When the smallest child revolts
Against his command.
Through sea and land,
We two shall ever wander and wander together.

I think to my dozing God of myself:
At times, an alien space
Will spread in the homiest warmth.

And before you grasp its mystery,
You feel how your own futility
Blossoms like moss on a gravestone.
Is this the city that I built?
Is this the street I confided in
Every night of my memory?
How many summers appeared here in my dream?
Here I came to strike roots and grow stems,
Here I wanted to plant calm
On my own living graveyard
Of father-mother.
I had plenty of death over there.
I came here, an heir of death,
A refugee.

You are talking of yourself,
Answers the silence of my wander-brother,
And I think of all of us:
How much destruction can a people bear
And still believe in rebuilding?
Now, groveling in the dust,
My people is holier than me.
One day, nations shall come to bow
To its pain.

But God, my brother,
why hast thou raised my people
And spread their misfortune like stars
All over the sky?

Pain, blood, pierced hands,
Pity of emptied veins–
A childish fable with silly words.
I multiplied it by six million,

I gave the fable its moral.
My people, my son, my dream
Will blossom forever crucified on a tree
of light.

My God sleeps and I watch over him.
My tired brother dreams the dream of
my people.

He dwindles, grows small as a baby,
And I rock him into the dream of my
people.
Sleep, my God, my wander-brother,
Sleep into the dream of my people.

מיין וואָגל־ברודער

כ׳האָב ליב מיין טרויעריקן גאָט,
מיין וואָגל־ברודער.
כ׳האָב ליב זיך צוצוזעצן מיט אים אויף אַ שטיין
און אויסשטומען פון זיך אַלע רייד.
ווייל אַז מיר זיצן אַזוי ביידע געפּלעפט,
ווערן אונדזערע מחשבות באַהעפט —
אין שווייגן.
ס׳צינדט זיך אַ שטערן, אַ פייערדיק אות.
זיינע גלידער בענקען נאָך שלאָף,
די נאַכט ליגט אונדז צופוסנס ווי אַ שאָף.

מיין טייערער גאָט,
וויפיל תפילות צו אים האָב איך פאַרשוועכט.
וויפיל מאָל האָב איך אים געלעסטערט,

דורך די נעכט,
און געוואַרעמט די שרעקעוודיקעביינער
ביים פייערטאָפּ פון ווייסן.
און דאָ זיצט ער, מיין חבר, נעמט מיך אַרום,
און טיילט מיט מיר דעם לעצטן ביסן.

דער גאָט פון מיין אומגלויבן איז פּרעכטיק,
ווי ליב איז מיר מיין פאַרשלאָפטער גאָט,
איצט ווען ער איז מענטשלעך און אומגערעכטיק.
ווי דערהויבן איז דער שטאָלצער יורד,
ווען ס'מינדסטע קינד איז מורד
אין זיין געבאָט.
דורך יבשות און ימען,
וועלן מיר שוין אַזוי בלאָנדזשען און בלאָנדזשען צוזאַמען.

צו אַ דרעמלענדיקן גאָט טראַכט איך אַזוי פון זיך:
ס'שטרעקט זיך אָפט אין דער וואַרעמסטער היימישקייט —
אַ ווילדע פרעמד.
און נאָך איידער מען באַנעמט דעם סוד דערפון,
דערפילט מען אַז די אייגענע איבריקייט
האָט זיך צעבליט ווי מאָך אויף אַ מצבה.

איז דאָס די שטאָט וואָס איך האָב געבויט?
איז דאָס די גאַס וואָס איר האָב איך אַנפאַרטרויט
יעדער נאַכט פון מיין זכרון?
וויפיל זומערן זיינען מיר דאָ געקומען צו־חלום?
אַהער בין איך געקומען זיך פאַרוואָרצלען און פאַרשטאַמען,
דאָ האָב איך געוואָלט פאַרפלאַנצען שטילקייט
אויף אַן אייגענעם לעבעדיקן בית־עולם
פון טאַטע־מאַמע.
ווייל טויט האָב איך דאָרט געהאַט איבערגענוג.
אַהער בין איך שוין געקומען, אַ יורש פון טויט,
אַן אַנטרונענער.

דו רעדסט פון זיך,
שווייגט צו מיר מיין וואָגל־ברודער,

און איך טראַכט פון אונדז אַלעמען,
אַזוי צו זאָגן:
וויפיל חורבן דאַרף אַ פאָלק פאַרטראָגן,
אַז ס׳זאָל אין אויפבוי אַלץ נאָך גלייבן?
איצט אַז ס׳וואַלגערט זיך אין שטויבן,
איז דאָס פאָלק געטלעכער פון מיר.
ס׳וועלן נאָך פעלקער קומען זיך בוקן
צו זיין ווייטיק.

אָבער גאָט, מיין ברודער,
צו וואָס האָסטו אַזוי דערהויבן מיין פאָלק
און צעשטערנט זיין אומגליק
איבערן גאַנצן הימל?

ווייטיק, בלוט, געלעכערטע הענט,
רחמנות פון אויסגערונענע אָדערן —
אַ קינדערשער משל מיט נאַרישע רייד.
איך האָב עס געכפלט אויף זעקס מיליאָן,
איך האָב דעם משל געגעבן באַשייד.
מיין פאָלק, מיין זון, מיין טרוים.
וועט אייביק בליען געקרייציקט אויף אַ ליכטיקן בוים.

מיין גאָט שלאָפט און איך וואַך איבער אים,
מיין מידער ברודער חלומט דעם חלום פון מיין פאָלק.
ער ווערט קליין ווי אַ קינד,
און איך וויג אים איין אין חלום פון מיין פאָלק.
שלאָף, מיין גאָט, מיין וואָגל־ברודער,
שלאָף אַריין אין חלום פון מיין פאָלק.

אָן יידן

אָן יידן וועט נישט זיין קיין יידישער גאָט.
גייען מיר, חלילה, אַוועק פון דער וועלט,
פאַרלעשט זיך דאָס ליכט פון דיין אָרעם געצעלט.
זינט אברהם האָט דיך אין וואָלקן דערקענט,
האָסטו אויף אַלע יידישע פנימער געברענט,
פון אַלע יידישע אויגן געשטראַלט,
און מיר האָבן דיך געפורעמט אין אונדזער געשטאַלט.
אין יעדער לאַנד, אין יעדער שטאָט
איז מיט אונדז אויך געווען אַ גר
דער יידישער גאָט.
יעדער צעשמעטערטער יידישער קאָפּ
איז אַ פאַרשעמטער, צעבראָכענער, געטלעכער טאָפּ,
ווייל מיר זיינען געווען דיין ליכטיק געפעס,
דער וואָרצייכן פון דיין ממשותדיקן נס.

איצט ציילן זיך אין די מיליאַנען
אונדזערע טויטע קעפּ.
ס'לעשן זיך אַרום דיר די שטערן.
דאָס געדעכעניש פון דיר ווערט פאַרטונקלט,
דיין מלכות וועט באַלד אויפהערן.
דער יידישער פאַרזיי און פאַרפלאַנץ
איז פאַרברענט.
אויף טויטע גראָזן וויינען די טויען.
דער יידישער חלום און יידישע וואָר געשענדט —
זיי שטאַרבן אינאיינעם.
ס'שלאָפן עדות גאַנצע,
עופה'לעך, פרויען,
יונגעלייט און זקנים.
אַפילו דיינע זיילן, די פעלדזן,
די שטאַמיקע ל"ו,
שלאָפן אַ טויטן, אַן אייביקן שלאָף.

ווער וועט דיך חלומען ?
ווער געדענקען ?
ווער וועט דיך לייקענען,
ווער וועט דיך בענקען ?
ווער וועט צו דיר, אויף אַ פאַרבענקטער בריק,
אַוועק פון דיר, כדי צו קומען צוריק ?

די נאַכט איז אייביק פאַר אַ טויט פאָלק.
הימל און ערד אָפּגעווישט.
ס'לעשט זיך דאָס ליכט אין דיין אָרעם געצעלט.
ס'פלעמלט די לעצטע יידישע שעה.
יידישער גאָט, ביסט שוין באַלד נישטאָ.

The Torah personified, in Pirkei d'Rabbi Eliezer, says: "Sovereign of the worlds! If there be no host for the king and if there be no camp for the king, over whom does he rule? If there be no people to praise the king, where is the honour of the king?"

Without Jews

Without Jews there will be no
Jewish God.
If we go away from the world,
The light will go out in your poor
tent.
For ever since Abraham saw you in
a cloud
Your fire has been on all Jewish
faces,
Your radiance in all Jewish eyes,
We have shaped you in our own
image.
In every country, in every town,
A stranger lived with us,
The Jewish God.
And every shattered Jewish head
Is God's disgraced, broken bowl,
For we were your vessel of light,
The living sign of your palpable
wonder.
Now our dead heads
Are counted in millions.
The stars around you flicker out.
The memory of you is dimmed.
Your kingdom will soon fade away.
All the Jewish sowing and planting
Is burned.
On dead grass cries the dew.
The Jewish dream and the Jewish
reality are ravaged,
They die together.
Whole tribes asleep–
Babies, women,
Young and old.
Even your Pillars, the Rocks,
The Thirty-Six Just,
Sleep their dead, eternal sleep.

Who will dream you?
Who will remember?
Who will deny you,
Who will long for you then?
Who will go to you, on a nostalgic
bridge,
Away from you, to return again?

The night is eternal for a dead
people.
Sky and earth wiped out.
The light goes out in your poor
tent.
The last Jewish hour flickers.
Jewish God, soon you are no more.

<u>Malka Heifetz-Tussman:</u> Negative theology and negative poetics

צולהכעיס

דו זאַגסט:
„דו ביסט ייִד און ביסט דיכטער
און שרײַבסט ניט קיין לידער
פון חורבן.
ווי קען דאָס אַ ייִדישער דיכטער
ווען גרויס
אַזוי גרויס איז דער חורבן?"

פשוט:
אויף צולהכעיס די פאַרוויסטער.
אויף צולהכעיס וועל איך ניט וויינען בפרהסיא.
אויף צולהכעיס
אויף פּאַפּיר ניט אויפשרײַבן
מײַן טרויער.
(אַ בושה אויפצושרײַבן „טרויער" אויף פּאַפּיר)
אויף צולהכעיס
וועל איך אַרומגיין אין דער וועלט ווי
זי געווען וואָלט מײַנע.
אַוודאי מײַנע!
וועמעס דען?
וועט מען מיר שטערן,
פאַרצוימען מיר די וועגן
וועט זי נאָך אַלץ זײַן מײַנע.
וואָדען —
ניט מײַנע?

אויף צולהכעיס וועל איך ניט יאָמערן
ווען אַפילו
די ערד פון מײַן וועלט זאָל חלילה

מיר ווערן די גרייס
ווי מײַן זויל וואָס שטייט אויף איר
וועט זי נאָך אַלץ זײַן
מײַנע:
אוי
נאָך ווי מײַנע.

אויף צולהכעיס
וועל איך חתונה מאַכן קינדער
אַז זיי זאָלן אויך האָבן קינדער.

אויף צולהכעיס די רשעים וואָס פּלאָדיען זיך
אין מײַן וועלט
און מאַכן זי מיר
ענג.

In Spite
(translated Kathryn Hellerstein)

You say:
“You are a Jew and a poet
And you’ve written no poems
On the destruction.
How can a Yiddish poet not,
When the destruction is enormous,
So enormous?”

Simple:
In spite of the destroyers,
To spite them I will not cry openly,
I will not write down my sorrow on paper.
(A degradation to write
“Sorrow” on paper.)
To spite them
I’ll walk the world
As if the world were mine.
Of course it’s mine!
If they hindered me,
Fenced in my roads,
The world would still be mine.

To spite them I will not wail
Even if (God forbid) my world becomes
As big as where my sole stands–
The world will still be mine!

To spite them
I’ll marry off my children
That they shall have children–
To spite the villains who breed
In my world
And make it narrow
For me.

Jonathan Jacobs: “Maimonides’ negative theology was a strategy for preserving the utter and complete uniqueness of God while also not being rendered utterly silent and inarticulate in regard to God and divine attributes…..